

Република България
ИКОНОМИЧЕСКИ
И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

СТАНОВИЩЕ

на тема

„Политики и мерки за повишаване на информираността и на готовността на българските предприятия да осъществяват успешно климатично неутрална трансформация“

(разработено по собствена инициатива)

София

октомври 2022 г.

Планът за дейността на Икономически и социален съвет за 2022 г. включва изготвянето на становище по собствена инициатива на тема „Политики и мерки за повишаване на информираността и на готовността на българските предприятия да осъществяват успешно климатично неутрална трансформация“.

Становището бе разпределено на Комисията по икономическа политика и Комисията по устойчиво развитие, селско стопанство, околна среда и регионални политики.

За докладчици бяха определени Милена Ангелова – от група I, и Огнян Атанасов – от група II.

На съвместни заседания на двете комисии, на 19.09.2022 г. и на 27.09.2022 г., бе приет проектът на становището.

На своята пленарна сесия на 24.10.2022 г. Икономическият и социален съвет прие настоящото становище.

Използвани съкращения

АД	Акционерно дружество
АЗ	Агенция по заетостта
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ЕЗП	Европейския зелен пакт
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЗИДЗЗНН	Закон за изменение и допълнение на Закона за запасите от нефт и нефтопродукти
ЗППЦК	Закон за публично предлагане на ценни книжа
ИСС	Икономически и социален съвет
КДА	Командитно дружество с акции
МВР	Министерство на вътрешните работи
ММСП	Микро, малки и средни предприятия
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ППР	Продължаващо професионално развитие

1. **Заклучения и препоръки**

- 1.1. Икономическият и социален съвет на Република България (ИСС) подкрепя целите за постигане на устойчивост и климатична неутралност. Микро-, малките и средните предприятия, включително тези от реалния производствен сектор, традиционните, семейните и работещите в сферата на социалната икономика предприятия, занаятчиите и упражняващите свободни професии (наричани по-долу ММСП), са съществена част от решението за изграждане на конкурентоспособна, неутрална по отношение на климата, кръгова и приобщаваща икономика на България, при условие че са създадени и преобладават подходящите условия. ММСП генерират положително въздействие чрез подобряване на собствените си екологични показатели и чрез предоставяне на експертен опит и решения на други предприятия, граждани и публичния сектор.
- 1.2. ММСП не разполагат с познания за непрекъснато променящите се законодателни изисквания, целящи постигане на неутралност по отношение на климата, и за това как да отговорят на тях. Те срещат трудности при определянето на потенциалните бизнес ползи и възможности, предоставяни от екологичния преход. Ето защо ИСС настоява спешно да се предприемат широкообхватни и целенасочени мерки за информиране на ММСП за изискванията, свързани с прехода към устойчивост и за повишаване на тяхното разбиране и възможности да управляват екологичния преход по начин, който ще им позволи да запазят и развият своята конкурентоспособност. Тези мерки трябва да се предоставят по координиран и допълващ се начин от всички отговорни институции в България, заедно с бизнес организациите, камарите, социалните партньори и други заинтересовани страни.
- 1.3. ИСС настоява да бъде изготвена и изпълнена всеобхватна програма, насочена към подпомагане на ММСП по всички въпроси, пред които са изправени в своите стопански операции и дейности за екологизиране и спазване на законодателството за успешно осъществяване на прехода към въглеродно неутрална икономика. Тъй като има значителни различия между ММСП, са необходими силно индивидуализирани решения и добре насочени политики и мерки. Подобни програми следва да бъдат финансирани в рамките на компонентите за техническа помощ на програмите към Споразумението за партньорство, както и от други публични източници.
- 1.4. Незабавната и целенасочена краткосрочна подкрепа за ММСП е от основно значение за стимулиране на икономическото им възстановяване от пандемията и за тяхното подпомагане в справянето с последиците от конфликта в Украйна, като например високите цени на електрическата енергия, на газа и липсата на доставки

на материали и продукти. Поради извънредните обстоятелства ИСС счита, че България следва да изисква от ЕС да ѝ се предостави подходяща гъвкавост в графика на изпълнение на целите на Европейския зелен пакт (ЕЗП) във времето до края на кризата, като същевременно се гарантира, че целите няма да бъдат изоставени.

- 1.5. За да се подобри ресурсната ефективност на ММСП, ИСС предлага да се създадат, в сътрудничество с техните представители, регионалните власти и други заинтересовани страни, „центрове за насърчаване на кръговата икономика“ в регионите за планиране. По този начин ще се засили сътрудничеството между дружествата в различните сектори и ще се улесни разработването на нови практики и процеси, включително демонстрирането на нови технологии. Организацията на ММСП, камарите, академичните среди, социалните партньори и други заинтересовани страни следва да бъдат неразделна част от процеса.
- 1.6. ИСС счита, че е важно да се включат представители на ММСП в изготвянето на секторни пътни карти за действия в областта на климата на национално равнище, както и в оформянето на пътищата за преход за различни бизнес екосистеми, като по този начин се повишат и знанията относно обмена на най-добри практики, правилното разпределение на ресурсите и ефективното прилагане.
- 1.7. ИСС призовава компетентните държавни органи да ускорят екологосъобразните инвестиции на ММСП, като осигурят благоприятна, предвидима и насърчаваща регулаторна среда, включително гладки процедури за издаване на разрешения и избягване на обременяващи административни задължения, както и като предоставят бърз, лесен, прост и проследим достъп до финансиране, съобразен с различните нужди на всички различни групи ММСП.
- 1.8. ИСС счита, че рисковете от изменението на климата и уязвимостта на икономическите сектори налагат разработване и прилагане на мерки за адаптиране на предприятията както по отношение на осведомеността и знанията за разходите и ползите от това, така и за възможните източници за финансиране. ИСС препоръчва при разработването на приоритетите за адаптация на предприятията към климатичните промени да се ползват Националната стратегия за адаптация към изменение на климата и Планът за действие до 2030 г.
- 1.9. ИСС призовава за тясно сътрудничество между доставчиците на образование и ММСП при дизайна на обученията, които да отговорят на потребностите от компетентности и умения, необходими в екологичния преход, включително чрез повишаване на квалификацията и преквалификация както на служителите, така и на предприемачите. Освен това ИСС призовава за подкрепа на иновационните дейности за ММСП чрез стимулиране и улесняване на сътрудничеството с други

предприятия, техните организации, камари, университети и научноизследователски организации.

1.10. ИСС настоятелно призовава за насърчаване на комерсиализацията на екологични решения, предлагани от ММСП, като на ММСП да се осигурят еднакви условия на конкуренция на единния пазар и като се улесни достъпът им до чуждестранни пазари на екологосъобразни продукти, технологии и услуги. Отчитайки ролята на големите предприятия в общите процеси на развитие, ИСС препоръчва да се планират мерки за подпомагане и целенасочени действията за синхронизиране на усилията за постигане на нови нискоемисионни приложения между отделните икономически субекти в рамките на веригите на доставки, като се поощрява прилагането на унифицирани подходи при възлагане на поръчки на подизпълнители и отделяне на ресурси за изграждане на адекватни специализирани производства и услуги, предоставяни от ММСП. За българските предприятия трябва да се осигури конкурентна бизнес среда и по отношение на трети държави, като се използват всички средства на дипломатията, включително в областта на климата, ресурсната и търговската политика, и се обърне специално внимание на действията на Китай и други бързо развиващи се пазари.

2. Въглеродно неутрална икономика и ММСП

2.1. ММСП допринасят за постигането на устойчива икономика, която създава качествени работни места. Те осигуряват по-силна спойка на обществата, като често съчетават икономически и социални функции, и по този начин укрепват основите на демокрацията, единството и приобщаването. ММСП са съществено важни за икономическото и социалното възстановяване и благосъстояние, с присъствието си на местно равнище и особено в отдалечените и селските райони, където често пъти те са единственият фактор, който генерира икономическа дейност.

2.2. Изменението на климата е двигател на устойчивия енергиен преход, но – което е най-важно – то движи цялата икономика и цялото общество към неутралност по отношение на климата, насърчаване на кръговата икономика и цялостна устойчивост. Широко споделена е оценката, че изменението на климата поражда екстремни метеорологични явления и природни бедствия и е свързано с други важни екологични предизвикателства, като например загубата на биологично разнообразие, замърсяването на околната среда и влошаването на природните ресурси. Ограничаването на неблагоприятните климатични промени е амбициозна цел, която може да бъде постигната чрез съвместните усилия на всички страни.

2.3. Пакетът „Подготвени за цел 55“ се съсредоточава по-конкретно върху смекчаването на неблагоприятните изменения на климата и включва много

елементи на законодателството, които засягат ММСП по най-различен начин. Той е част от изпълнението на водещата инициатива на ЕС – Европейския зелен пакт (ЕЗП), който е насочен към устойчивия растеж, свързан с промишлеността, търговията, услугите и енергетиката, транспорта, сградите и продоволствените системи. ММСП имат съществена роля във всички тези сектори.

- 2.4. Състоянието на последователни кризи от последните години води до необходимостта от преразглеждане на базови политики, включително организацията на енергийните пазари, които са част от пакета „Подготвени за цел 55“. ИСС посочва, че процесът на адаптиране на националната икономика към новите реалности изисква промяна в плановете за енергиен преход и сроковете за постигане на амбициозни екологични цели.
- 2.5. ММСП са съществен фактор за успешното прилагане на принципите на ЕЗП, при условие че бъдат създадени и преобладават подходящите условия на бизнес средата. Положителното въздействие на ММСП се постига, от една страна, чрез подобряване на резултатите от тяхната дейност, и от друга страна, чрез действията на тези ММСП, които предоставят експертен опит и решения на други предприятия, граждани и публичния сектор.
- 2.6. Екологичният преход е тясно свързан с дигиталната трансформация и ММСП трябва да управляват и двете страни на този двоен преход – едно изключително трудно двойно предизвикателство заради значителната нужда от ресурси. Дигитализацията е инструмент за повишаване на ефективността на стопанската дейност, който спомага за разрастването на нови пазари и интернационализацията и има значителен потенциал за намаляване на емисиите, отпадъците и използването на природни ресурси.
- 2.7. Освен че полагат усилия за успешно осъществяване на екологичния и дигитален преход, ММСП се борят с икономическото възстановяване от пандемията и с последиците от конфликта в Украйна. Високите цени на енергията и газа и липсата на доставки на материали и продукти са сред основните проблеми, които оказват значително въздействие върху ММСП и тяхната стопанска дейност. Тяхната конкурентоспособност, както и цялостната конкурентоспособност на икономиката на България, са допълнително застрашени от внезапни действия на Китай и други бързо развиващи се пазари, които имат ползи и от избягването на санкциите срещу Русия и следването на по-ниски изисквания по отношение на климата и околната среда.
- 2.8. Много ММСП не са напълно наясно с последиците от конкретни политики и изисквания в областта на климата и околната среда върху дейностите им и веригите им на доставки и за създаване на стойност, нито пък как да се приспособят или да

преобразуват продуктите и услугите на ранен етап, за да предотвратят последващи загуби или дори изключване от пазара. Освен това те са изправени пред ограничени човешки и финансови ресурси за осъществяване на ежедневните си дейности и за развиване на дейността си и ограниченият им размер поражда риск да им бъде необходим твърде многостранен опит, с който те не разполагат. Значителен дял от ММСП са изправени пред трудности, дължащи се на сложността на непрекъснато променящите се законодателни актове, административни тежести, финансови правила и високи разходи, липса на конкретна експертиза и познания за околната среда при избора на правилните действия¹, съпроводени с трудности при достъпа до нови вериги за създаване на стойност, финанси, персонал и нови бизнес модели, наред с всички останали предизвикателства.

- 2.9. Въпреки че липсата на осведоменост за изискванията и начините за отговор на тях са важно предизвикателство, такива са и трудностите при определянето на потенциалните бизнес ползи и възможности, като например намаляване на разходите за енергия и материали, подобряване на достъпа до финанси, по-голямо търсене и нови пазари, както и подобряване на имиджа сред заинтересованите страни. ММСП с намерение за създаване на търговска стойност в кръговата икономика, климата, биологичното разнообразие, енергията от възобновяеми източници и други теми от ЕЗП имат вътрешен стимул да проучват, инвестират и следват нови бизнес възможности в тези области. Те имат много възможности, например в областта на санирането на сгради, планирането и изграждането на инфраструктура, промишленото производство и поддръжката на оборудване, предоставянето на правни и счетоводни услуги и разработването на дигитални решения. Процесът на преход зависи до голяма степен от техните интелигентни решения, генерирани от наеманите от тях експерти, което подчертава значението на висококачественото и подходящо образование, професионалното образование и обучение и постоянното повишаване на квалификацията.
- 2.10. От друга страна, най-уязвимата група ММСП, които изпитват и най-голяма потребност от информация, са онези, които считат, че ЕЗП е просто още една серия от законодателни актове в допълнение към кумулативните административни тежести, които оказват натиск върху настоящите им бизнес модели и ограничават доходността им при обичайния досега сценарий. Това изтъква на преден план факта, че за всички категории ММСП, независимо дали става дума за уязвимите изоставащи такива, за „последователите“, или за лидерите сред тях, е необходима подкрепа, която е диверсифицирана и специално насочена към техните нужди².

¹ Данни от Flash Eurobarometer (Експресно проучване на Евробарометър) 498. SMEs, green markets and resource efficiency Report (Доклад относно МСП, екологосъобразни пазари и ефективно използване на ресурсите), с. 46, март 2022 г.

² Smit, S.J., *SME focus – Long-term strategy for the European industrial future* (Дългосрочна стратегия за европейското промишлено бъдеще), Тематичен отдел по политики в областта на икономиката, науката и качеството на живота, ЕП, PE 648.776 – април 2020 г.

Въпреки многото различия между ММСП успешното управление на екологичния преход във всяко предприятие започва с надлежна осведоменост за актуални проблеми и тенденции и тяхното познаване, благодарение на което е възможно да се видят силните и слабите страни, възможностите и рисковете на предприятието и да са определени как то иска да се позиционира в екологичния преход.

3. Политики и мерки за подпомагане на ММСП съгласно „Подготвени за цел 55“

3.1. За да бъдат „Подготвени за цел 55“ и за да могат успешно да осъществят екологичния преход, ММСП трябва да бъдат напълно осведомени и улеснени, така че да разбират по-добре последиците от новите и сложни законодателни предложения³. Това изисква широкообхватна и целенасочена информация и мерки за повишаване на осведомеността, предоставяни по координиран и допълващ се начин от всички държавни институции, които имат ключова отговорност в това отношение. Ролята на бизнес организациите и камарите също е от основно значение за информирането и подкрепата на своите членове, допълнена от доставчици на образование и обучение, служби за регионално развитие, клъстерни организации, социални партньори и съответните организации на гражданското общество.

3.1.1. ММСП показаха ефикасност при изпълнение на мерки в областите на енергийна ефективност (включително саниране на сгради), преход към нови енергийни източници (смяна на горивната база и ВЕИ), агроикономика и други. В рамките на законодателните инициативи „Подготвени за цел 55“ тези направления запазват висок приоритет наред с новите области на електрическа мобилност и водородни технологии. ИСС изразява становището, че с подходящата подкрепа ММСП могат самостоятелно и в рамките на коопериране да продължат да развиват дейности с висока принадлежна стойност, ако имат достъп до най-новите технологични решения.

3.1.2. Поради конфликта в Украйна политиките на ЕЗП понастоящем са предмет на открити консултации по отношение на графиците за тяхното прилагане заради новите извънредни обстоятелства и зависимостта на ЕС от енергия и храни от Русия и Украйна. ИСС осъзнава извънредните обстоятелства и зависимостите и счита, че екологичните цели не трябва да бъдат изоставяни, но при все това следва да се предвиди логическа гъвкавост във времето до края на кризата и актуализацията им след това.

3.1.3. В допълнение на подходящата оценка на въздействието на всички законодателни инициативи ИСС призовава компетентните институции да осигурят всеобхватни,

³ Пакетът „Подготвени за цел 55“ включва голям диапазон законодателни инициативи, при които окончателното решение е обект на преговори между институциите. До приключването на този процес ММСП могат да получават единствено частична информация и са изправени пред несигурност за бъдещето.

ясни и недвусмислени насоки относно всички съществуващи и предстоящи изисквания, свързани с климата и отражението им върху ММСП, които следва да включват:

- преките изисквания или ограничения за ММСП съгласно различните законодателни актове с разбивка по различни видове и категории предприятия (по сектор, по размер и т.н.);
- косвените последици върху ММСП, които се очакват чрез пазарни механизми поради изискванията, насочени към големи предприятия.

3.1.4. ИСС призовава да бъдат изготвени и съответни насоки относно изискванията на законодателството по други важни въпроси, свързани с околната среда. В по-общ план този вид насоки за прилагане би трябвало да се превърнат в редовна практика и да придружават всякакви бъдещи инициативи в областта на ЕЗП. ММСП се нуждаят от стабилна законодателна рамка, която да осигурява ясни перспективи и планиране на техните инвестиции. Поради това трябва да се избягват внезапни промени, като неотдавнашната промяна на целите за възобновяемите източници на енергия и енергийната ефективност, предложени в плана REPowerEU, тъй като те влошават и без това изключително сложната и несигурна среда.

3.2. Промяната във веригите на доставки съществено променя икономическата карта на Европа. В този процес водещи са големите индустриални предприятия и които, чрез системите си за възлагане на поръчки на подизпълнители, влияят върху развитието на ММСП. ИСС подчертава значението на устойчивостта на големите предприятия за поддържане на индустриалната екосистема у нас и настоява за адекватни мерки за подпомагането им при промени във външната среда.

3.3. Често реализацията на амбициозни програми и проекти за постигане на качествени нови производства и въвеждане на нови социални и бизнес модели са свързани с привличане и управление на значителни инвестиции. Такава задача не е по силите на ММСП, но те могат да играят важна роля при развитие и умножаване на ефектите за постигане на необходимите целеви мащаби на технологична и организационна трансформация в индустрията, градската среда, инфраструктурното развитие и селското стопанство.

3.4. Отчитайки ролята на големите предприятия в общите процеси на развитие, ИСС препоръчва да се планират мерки за подпомагане и целенасочени действия за синхронизиране на усилията за постигане на нови нискоемисионни приложения между отделните икономически субекти в рамките на веригите на доставки, като се поощрява прилагането на унифицирани подходи при възлагане на поръчки на подизпълнители и отделяне на ресурси за изграждане на адекватни специализирани производства и услуги, предоставяни от ММСП. ИСС подчертава ролята на държавните предприятия и институционални възложители при провеждане на

устойчиви политики за формиране на индустриална база и компетентност за развитие на нови технологии и постигане на целите за обновяване.

3.5. С оглед на широкия обхват и дълбочината на ЕЗП се предвижда цялостна промишлена трансформация. Следвайки принципа „Мисли първо за малките!“ и за да се избегне закриването на ММСП, е необходима изчерпателна и широкообхватна програма за подкрепа и развитие на способностите. Целта ще бъде да се подпомагат ММСП по всички въпроси, пред които са изправени в своите стопански операции и дейности за екологизиране и спазване на законодателството.

3.6. За да могат ММСП да се концентрират върху успешното извършване на прехода към устойчивост и климатична неутралност, е необходимо бизнес средата в България да бъде чувствително подобрена, тъй като това ще намали разходите на време, средства и управленски усилия, които да бъдат пренасочени към постигането на целите на ЕЗП.

3.6.1. ИСС нееднократно е призовавал за предвидима и стабилна макроикономическа рамка, която би била гарантирана при възприемането на ускорен курс към въвеждане на еврото в България и влизането в ОИСР. ИСС подкрепя въвеждането на еврото да се извърши с мащабна разяснителна кампания и при запазване на действащия механизъм на валутен борд както по отношение ниво на обменен курс, така и като времеви ограничения, смекчаване на условия и т.н., и призовава приемането на България в ОИСР да бъде национален приоритет.

3.6.2. В подкрепа на гарантирането на макроикономическа стабилност е и налагането на контрол на ефективността на публичните разходи, както и над дружества с монополно положение на пазара, произтичащо от държавна регулация. Дружествата с монополно положение да бъдат задължени да разкриват информация по реда на Закона за публично предлагане на ценни книжа (ЗППЦК) и приветства приетите законови промени, които гарантират това. Принципите на Националния кодекс за корпоративно управление следва да имат задължителен характер за тези дружества – това води до публичност, проследимост на ценообразуването, прозрачност в разходите на тези дружества, а гражданското общество има лесен достъп до информация, към която оправдано проявява чувствителност. Тази мярка има и дългосрочен стабилизиращ ефект по цялата верига на ценообразуване на услугите и продуктите, които тези дружества предоставят.

3.6.3. ИСС вижда редица възможности за усъвършенстване на нормативната рамка за свободно развитие на бизнеса и насърчаване на стартирането и извършването на бизнес дейности, като например:

- Ускоряване на дейностите за въвеждане на електронно управление при

гарантиране на киберсигурността, за да може държавата да комуникира с бизнеса и гражданите прозрачно, по-ефективно, подобрявайки бизнес средата и намалявайки нивото на корупция. Максимално да се опростят и дигитализират, при гарантиране на киберсигурността, всички процедури и услуги, администрирани от изпълнителната власт;

- Повишаване на прозрачността на процедурите за възлагане на обществени поръчки (включване в комисиите по оценка на представители на браншови организации, разширяване на кръга на данните, вписвани в регистъра на обществените поръчки), разкъсване на връзката между възложителя и органа, извършващ класирането;
- Изграждане на интегрирани регистри с цел освобождаване на физическите и юридическите лица от задължението да доказват пред администрацията данни от тези системи, намаляване на изискванията за нотариална заверка на подписи;
- Мониторинг на съответствието между таксите по административно регулиране и административните разходи по упражняването им;
- Прилагане на принципа на мълчаливото съгласие по презумпция – принципът на мълчаливото съгласие да се въведе в нормативната уредба като правило за всички случаи, в които изрично не е записано друго;
- В подкрепа на инициативата за по-добро регулиране регулаторните режими да бъдат прегледани и сведени до минимално изискуемите по европейското законодателство, с такси до размера на съответните разходи и с мълчаливо съгласие навсякъде, където е възможно, и да няма усложняване на регулациите от българската държава с норми и документи, които не се изискват от европейското законодателство.

3.6.4. ИСС счита, че специално внимание следва да бъде отделено на приоритетното разработване и прилагане на политики и инструменти в ключови области, като:

- Разработване и осъществяване на политики и проекти в областта на нисковъглеродната икономика, кръговата икономика и заявения преход към водородна икономика във всички направления – индустрия, енергетика, транспорт, селско стопанство и други, при ефективно и ефикасно инвестиране на средствата от ЕСИФ;
- Своевременно структуриране на работата на Държавната агенция за научни изследвания и иновации и активно сътрудничество при осъществяването на функциите ѝ;
- Приоритизиране на секторни политики с цел фокусиране на финансов ресурс по стратегически отрасли с откритими конкурентни предимства, висока добавена стойност и експортен потенциал;
- Разработване на адекватни инструменти за насърчаване на растежа на предприятията и съдействие за осигуряване на допълнителен ресурс към съществуващи и нови инструменти както основно като грантови възможности,

така и с възмезден характер;

- Изграждане и утвърждаване на ясни правила и условия за реализация на публично-частното партньорство с оглед разширяването на участието на бизнеса във финансирането и изграждането на обекти на публичната държавна и общинска собственост;
- Участие в разработването на мерки за преодоляване на междуфирмената задължнялост включително чрез повишаването на ефективността на съдебната система и на процедурите по несъстоятелност и ефективно прилагане на предвиденото в Директивата относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки⁴.

3.7. Мерки и действия по отношение на осигуряването на условията за запазване и повишаване на конкурентоспособността и гарантиране на качествени работни места при осъществяването на прехода към въглеродно неутрална икономика посредством:

- Гарантиране на последователност при реализация на реформаторските процеси в енергетиката, с отчитане на социалния и стратегически национален интерес – преразглеждане и промяна на модела на търговия на европейските енергийни борси, и на тази основа да се извърши пълна либерализация, преодоляване на дефицити и дисбаланси в сектора, изграждане на адекватна енергийна инфраструктура, пълноценна търговска и мрежова свързаност с общия европейски електроенергиен пазар и намаляване на енергийната зависимост;
- Повишаване на прозрачността в българската енергетика и намаляване на цената на електроенергията за промишлеността, в т.ч. намирането на решение на проблемите, които създават дългосрочните договори за изкупуване на електрическа енергия;
- Публично обсъждане на Стратегическите насоки за развитие на българската енергетика на базата на експертни доклади, мощностни баланси, баланси на енергопроизводството, развитието на преносни инфраструктури. Да бъдат отчетени и ефектите върху националния суверенитет, конкурентоспособността на българската икономика и устойчивостта на системи, като макроикономическата и демографската среда. ИСС се ангажира с разработване на становища, съгласуване на законодателни и нормативни инициативи, както и активен диалог при реализацията на ценообразуването в сектор „Електроенергетика“.
- ИСС препоръчва развитие на мерки, като:
 - При регистрация на съществено отклонение от дългосрочната средна цена на електрическата енергия в ЕС – въвеждане на механизъм за преминаване към кризисен модел за компенсиране за свръхвисоката цена на електроенергията на енергийно уязвими потребители на свободния пазар, както и на регламент за

⁴ Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 година относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки.

подкрепа на електроинтензивната индустрия, в съответствие с европейските политики и с отчитане на енергийната тежест в разходната им норма;

- Прозрачност при административно определените ценови компоненти, в частност при определянето на компонента „задължения към обществото“, в т.ч. подобряване на отчетността при функционирането на фонда за сигурност на електроенергийната система;
- Засилване на възможностите и капацитета на специализираните институции, като КЗК и КЕВР, за действия срещу картели и срещу пазарни манипулации;
- Контрол над търговските практики на производители на електроенергия, търговци и оператори на разпределителни системи с оглед гарантиране на открити, справедливи пазарни механизми.

3.8. ИСС вижда необходимост и от спешни изменения в нормативната база, породени от възникналата ситуация около осигуряването на енергоносители и необходимите резерви от тях. Във връзка с това ИСС подкрепя инициативата за приемане на Закон за изменение и допълнение на Закона за запасите от нефт и нефтопродукти (ЗИДЗЗНН) с цел създаване на механизъм, който да позволи и да стимулира вносителите на нефтен кокс да изпълнят задълженията си по създаването на запасите за извънредни ситуации, така че същите да бъдат налични и да бъдат отчетени от страната като част от европейските 90-дневни запаси.

3.9. В посока към разтоварването на ММСП от несвойствени задължения ИСС призовава и към:

- Своевременно прилагане на безалтернативния принцип „замърсителят плаща“, така както е обективиран в Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 година, относно отпадъците и за отмяна на определени директиви. Тези изменения и допълнения трябваше да влязат в сила през 2018 г., за да се осъществи дълго отлаганата реформа и да се създаде практика за коректно определяне на план-сметките на общините и възприемане на справедлива основа за разпределянето им в такса битови отпадъци. Въпросът остава нерешен най-вече поради енергичното лобиране на общините за отлагане на влизането в сила на принципа „замърсителят плаща“;
- Обсъждане и преразглеждане в посока завишаване на различните прагове на същественост при изискванията за независим финансов одит. Законът запази изискването за задължителен независим финансов одит за годишните и консолидираните финансови отчети на акционерните дружества и командитните дружества с акции, т.е. според правната им форма независимо от големината на предприятията, както и за годишните финансови отчети на предприятията, които консолидират своите отчети. Изключение се допусна само за случая на микропредприятията. Това изискване създава огромна административна и финансова тежест на голяма общност от малки и средни предприятия, които са

АД или КДА или са част от икономическа група. По този начин не се възприеха изцяло благоприятните за бизнеса последици, които директивата изрично допуска.

- 3.10. За да се подобри ресурсната ефективност на ММСП, ИСС предлага да се създадат „центрове за насърчаване на кръговата икономика“ в регионите за планиране, в сътрудничество с бизнес организации, камари, социалните партньори и други заинтересовани страни. Това следва да засили сътрудничеството между предприятията в различни сектори и да улесни разработването на нови процеси за рециклиране и повторно използване на отпадъци и странични продукти, включително демонстрация на нови технологии.
- 3.11. ИСС призовава за включването на ММСП и техни представители в изготвянето на секторни пътни карти за действия в областта на климата на национално равнище, както и в оформянето на пътищата за преход за различни бизнес екосистеми, като по този начин се повишат и знанията относно обмена на най-добри практики, правилното разпределение на ресурсите и ефективното прилагане.
- 3.12. ИСС настоява за надлежно оценяване и отчитане на косвените последици от критериите за устойчиво финансиране върху ММСП. Същото важи за изискванията за състоятелност за банки и всякакви други политически мерки в областта на икономическата и фискалната политика, които имат косвено въздействие върху капацитета на ММСП да инвестират и функционират и които водят до създаване и запазване на работни места.
- 3.13. ИСС призовава компетентните държавни органи да насърчават търговията с екологосъобразни решения от страна на ММСП, като създават и осигуряват подходящи пазарни условия, които да постигнат следното:
- да се осигурят на ММСП еднакви условия на конкуренция на единния пазар, що се отнася до продукти, технологии и услуги, които допринасят за екологичния преход;
 - да се гарантира, че на ММСП е предоставен подходящ достъп за осигуряване на екологосъобразни решения за публичния сектор в контекста на търгове за например строителство, технологии и услуги. Необходимо е процедурите, основани на качеството, да станат задължителни за такива услуги и да бъдат намалени изискванията относно капацитета, които възпрепятстват участието на ММСП в процедури за възлагане на обществени поръчки;
 - да се улесни равният достъп до чуждестранни пазари на екологосъобразни продукти, технологии и услуги от ММСП чрез многостранни и двустранни търговски спогодби. ИСС също така призовава за насърчаване на експортните дейности на ММСП;

- да се осигури конкурентна бизнес среда за българските предприятия по отношение на трети държави, посредством икономизиране на външната ни политика, като се използват всички средства на дипломатията, включително в областта на климата, ресурсната и търговската политика. Специално внимание следва да се обърне на Китай и на други бързо развиващи се пазари чрез гъвкави и координирани отговори на техните внезапни действия;
- да се гарантира, че стандартите, които насърчават екологичния преход, са изготвени по един благоприятен за ММСП начин и че позволяват иновации чрез прилагане на еквивалентни алтернативни решения.

3.14. За да се гарантират подходящите умения, необходими за развиване и управление на предприятията в съответствие с екологичния преход⁵, ИСС призовава за следното:

- да се гарантира, че в учебните програми за професионално и университетско обучение и за продължаващо професионално развитие (ППР) се отчитат изцяло компетентностите и уменията, необходими за екологичния преход, като се поставя акцент върху по-широкия процес на екологизиране на работните места и взаимозависимостта между секторите;
- да се насърчава тясното сътрудничество между образователните институции и ММСП при оформянето на предлагането на обучение, включително модули и микрокурсове, приложими за повишаване на квалификацията, за да се отговори на нуждите на предприятията;
- да се въведе едно гише за издаването на трудови визи за граждани на трети страни, за да се подпомогне достъпът на ММСП до персонал, от чийто недостиг те страдат все повече. Този въпрос може да бъде решен чрез Агенция по трудова миграция, която да е съставена от ангажираните и понастоящем с решаване на проблема служители от МВР и АЗ. Такава е практиката в много развити европейски държави и няма пречка да бъде възприета и от България.

/п/

Зорница Русинова

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

⁵ SOC/636 Становище на Европейски икономическия и социален комитет. Към стратегия на ЕС за повишаване на екологичните умения и компетентности за всички [становище по собствена инициатива]. Докладчик: Tatjana Vabrauskienė.